

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อโลกในปัจจุบัน และเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาและสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นกับสังคมและประเทศชาติ มนุษย์ที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีความรู้ เจตคติ และมีทักษะการปฏิบัติในชีวิตจริง ที่จะใช้ความรู้และคุณลักษณะเหล่านั้นเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมส่วนรวมได้อย่างเป็นสุข

การศึกษา เป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต คุณภาพของบุคคลในสังคมจะดีหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาเป็นสำคัญ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ที่พระราชทานว่า “ ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้ จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันหน้า ” (รุ่ง แก้วแดง, 2543, หน้า 39) ความสำคัญของการศึกษานั้นได้ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน ให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่น และชุมชน (กรมวิชาการ, 2544 ค, หน้า 2)

เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ โดยมีสาระสำคัญคือ มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบบริหารและจัดการทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542, 2542, หน้า 39)

และในมาตรา 27 ได้กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ โดยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำ สารของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542, 2542, หน้า 26-27)

หลักสูตรการศึกษาถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน หลักสูตร จึงเป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของคนในสังคมโดยผ่านกระบวนการศึกษา แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และผลการศึกษาพบว่าหลักสูตรการศึกษาฉบับเดิม คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ การกำหนดหลักสูตรจาก ส่วนกลางไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น

(กรมวิชาการ, 2544 ค, หน้า 1) อันส่งผลต่อการเรียนรู้ของตัวผู้เรียนและการนำเอาความรู้ไปใช้ ประโยชน์ในชีวิตจริง รุ่ง แก้วแดง (2543, หน้า 2) กล่าวว่าวิกฤตที่สำคัญของการศึกษาไทย คือ ความทุกข์ของผู้เรียน เนื่องจากเนื้อหาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ของเด็ก เด็กจำใจต้องเรียนรู้สิ่งที่เป็นเรื่องไกลตัว ต้องสร้างจินตนาการด้วยความยากลำบาก การจัดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน ประเวศ วะสี (ม.ป.ป., หน้า 77) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ในการเรียนรู้นั้นควรจะมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เรียนรู้เพื่อตนเอง เรียนรู้เพื่อผู้อื่นนอกตัวที่สัมพันธ์กับตัวเองทั้งที่ใกล้และไกล และเรียนรู้เพื่อรู้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งรอบตัว และสามารถจัดความสัมพันธ์ให้เกื้อกูลกัน

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ให้กับ ผู้เรียนในปัจจุบัน และกำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยยึดหลัก ความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มี โครงสร้างยืดหยุ่น กำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สารการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาจัดทำสาระ ในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาคให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เป้าหมาย (กรมวิชาการ, 2544 ค, หน้า 3)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยนำวิทยาการจากแขนงวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ปรัชญาและการศึกษา (กรมวิชาการ, 2544 ก, หน้า 3) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ เจตคติและค่านิยม และสามารถเชื่อมโยงในการเรียนวิชาต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน เมื่อผู้เรียนจบช่วงชั้นที่ 2 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จะต้องได้เรียนรู้เรื่องจังหวัด ภาคและประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง และสภาพเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นประเทศไทย (กรมวิชาการ, 2544 ก, หน้า 14)

หลังจากที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายทั่วประเทศในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนชุมชนวัดศรีประจันตคาม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ประจันตคาม สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี เป็นโรงเรียนนาร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดปราจีนบุรี ได้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนและคณะครูของโรงเรียน เพื่อวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โรงเรียนชุมชนวัดศรีประจันตคามมีวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่จะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานการศึกษา เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ครบถ้วน มุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น เป็นสำคัญ

โรงเรียนชุมชนวัดศรีประจันตคามได้กำหนดสาระการเรียนรู้จำนวน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 4 ได้กำหนดหน่วยการเรียนรู้เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับ จังหวัดและท้องถิ่นของตน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องราวและประวัติความเป็นมา ของจังหวัดและท้องถิ่นของตนในปัจจุบัน

จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกของประเทศไทยที่มีอารยธรรมและ วัฒนธรรมนิยมประเพณีที่เก่าแก่และมีอายุยาวนาน มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยอาณาจักร สุวรรณภูมิ โดยขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญหลายอย่าง เช่น เมืองโบราณ ชากโบราณสถานซึ่งใช้ประกอบพิธีกรรม ศาสนกิจและโบราณวัตถุมากมาย นอกจากนี้ยังได้ชื่อว่า เป็นเมือง 3 อุทยานแห่งชาติ มีความโดดเด่นทางภูมิประเทศ อารยธรรมโบราณ แหล่งทรัพยากร ธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมที่สั่งสมมายาวนาน แต่ในปัจจุบันจะพบได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้เข้ามามีผลกระทบต่อชีวิต ประจำวันมากขึ้นกว่าเดิม และทำให้ผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจในด้านประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเรื่องดังกล่าวเหล่านี้ทางโรงเรียนชุมชนวัดศรีประจันตคามได้ตระหนักในปัญหาและเห็นควร แก่การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน และมีความภาคภูมิใจในจังหวัดปราจีนบุรีอย่างแท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับ จังหวัดนี้ ได้ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เมื่อผู้เรียนจบช่วงชั้นที่ 2 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จะต้องได้เรียนรู้เรื่องจังหวัด ภาคและประเทศ ของตน ซึ่งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นระดับชั้นแรกของช่วงชั้นที่ 2 จึงต้องจัดประสบการณ์ เรียนรู้ในเรื่องของจังหวัดและท้องถิ่นของตน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวใน จังหวัดและท้องถิ่นของตน และมีความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และร่วมกันอนุรักษ์มรดก ที่ล้ำค่าในจังหวัดและท้องถิ่นของตนสืบไป

ปัญหาของการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ควรประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ใดบ้าง

2. การนำหลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างขึ้นไว้ จะเกิดผลอย่างไรในด้านความรู้ ความเข้าใจ และด้านเจตคติต่อผู้เรียน

คำถามของการวิจัย

1. สาระการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีอะไรบ้าง
2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรีได้หรือไม่
3. ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรี หลังจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
3. เพื่อศึกษาเจตคติของผู้เรียนต่อหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องราวในจังหวัดของตนเอง มีความรักและภาคภูมิใจในจังหวัดและท้องถิ่นของตน
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน

4. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มวิชาอื่น ๆ และระดับชั้นอื่น ๆ สำหรับโรงเรียนชุมชนวัดศรีประจันตคาม และในโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของการวิจัยครั้งนี้ เป็นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนชุมชนวัดศรีประจันตคาม สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอประจันตคาม สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี

2. เหตุผลที่ใช้ในการเลือกโรงเรียนชุมชนวัดศรีประจันตคาม เป็นสถานศึกษาเพื่อ ทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจาก

2.1 เป็นสถานศึกษานำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของจังหวัดปราจีนบุรี

2.2 เป็นสถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาดีเด่นด้านจริยธรรมของกรมการศาสนา ปีการศึกษา 2540 และเน้นการศึกษาด้านสังคม ศิลธรรม จริยธรรมจนถึงในปัจจุบัน

2.3 เป็นสถานศึกษาที่ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย และทดลองใช้หลักสูตร สถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชน วัดศรีประจันตคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ประจันตคาม สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 52 คน เป็นกลุ่มทดลองใช้ หลักสูตรสถานศึกษา

4. เหตุผลที่ใช้ในการเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในทดลองใช้หลักสูตร สถานศึกษา เนื่องจากในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กำหนดว่าเมื่อผู้เรียนจบช่วงชั้นที่ 2 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จะต้องได้เรียนรู้เรื่องจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ดังนั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงเป็นระดับชั้นแรกของช่วงชั้นที่ 2 จึงควรได้เรียนรู้สาระเกี่ยวกับจังหวัด และภูมิลำเนาของตน เป็นลำดับแรก

5. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของการวิจัยครั้งนี้ จัดทำหน่วยการเรียนรู้เพียง 1 เรื่อง คือ เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- 5.1 ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของจังหวัดปราจีนบุรี
- 5.2 สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดปราจีนบุรี
- 5.3 การปกครองของจังหวัดปราจีนบุรี
- 5.4 บริการของรัฐในจังหวัดปราจีนบุรี
- 5.5 อาชีพในจังหวัดปราจีนบุรี
- 5.6 โบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรี
- 5.7 ศาสนาและงานวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดปราจีนบุรี
- 5.8 ภาษาถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี
- 5.9 บุคคลสำคัญของจังหวัดปราจีนบุรี
- 5.10 อาหารพื้นบ้านของจังหวัดปราจีนบุรี
- 5.11 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี
- 5.12 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของจังหวัดปราจีนบุรี

6. การทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาในครั้งนี้ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 ใช้เวลาในการทดลองจำนวน 28 ชั่วโมง

กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร

กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของการวิจัยครั้งนี้ ดัดแปลงจากแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของทาบ้า (Taba, 1967, pp. 347-349 อ้างถึงในสุนทร บำเรอราช, 2536, หน้า 151) ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความจำเป็นของประชาชน
2. กำหนดจุดประสงค์เฉพาะ
3. เลือกเนื้อหาวิชา
4. จัดลำดับเนื้อหาวิชาที่จะสอน
5. เลือกกิจกรรมการเรียนการสอน
6. จัดลำดับกิจกรรมการเรียนการสอน

7. ประเมินผลการใช้หลักสูตร

8. ตรวจสอบความสมดุลของขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ

และแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของสังกัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 38-42) ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรการการวัดและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
2. การจัดทำสาระของหลักสูตร
3. การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้
4. การทดลองใช้หลักสูตร
5. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง หลักสูตรระดับชาติที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ และมุ่งพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

2. หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น โดยปรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความสอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในทุกด้าน และบรรลุเป้าหมายของการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนชุมชนวัดศรีประจันตคาม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอประจันตคาม สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545

4. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตร ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การจัดทำสาระของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ การทดลองใช้หลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

5. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร

6. การจัดทำสาระของหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สาระการเรียนรู้รายปี เวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้

7. การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ หมายถึง การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิคการประเมินหลักสูตรแบบปุยของค์ โดยเป็นการประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ การวัดผลและประเมินผล เพื่อหาคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำหลักสูตรไปทดลองใช้

8. การทดลองใช้หลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนวัดศรีประจันตคาม จำนวน 52 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 โดยใช้เครื่องมือ 2 ชนิด คือ

8.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดความสามารถของนักเรียนในเรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

8.2 แบบสอบถามเจตคติ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดปราจีนบุรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

9. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตร มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาฉบับสมบูรณ์

10. เทคนิคปุยของค์ หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่ ก่อนนำไปใช้จริง โดยวิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตร คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปุยของค์และสูตรปุยของค์ ในการคิดคำนวณ นำผลที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตร